

N:o 162.

Ank. till Riksd. kansli den 22 maj 1907, kl. 8,30 f. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af mark från förra länsmansbostället Mjogaryd Mellangård n:o 2 i Jönköpings län.

(I. A.)

Uti en den 26 april innevarande år till Riksdagen aflåten, till statsutskottet för förberedande behandling remitterad proposition (n:o 196) har Kungl. Maj:t, under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att *dels* medgifva, att den mark, som kunde erfordras från förra länsmansbostället $\frac{1}{2}$ mantal Mjogaryd Mellangård n:o 2 i Käfsjö socken af Jönköpings län för anläggning i enlighet med af Kungl. Maj:t fastställd plan af allmän farled från Marieholm i Åsenhöga socken till Hillerstorp i Käfsjö socken, måtte för sagda ändamål upplåtas till ingenjören H. Colleen mot ersättning, hvars belopp skulle fastställas i den ordning, som stadgades i kungl. förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, dock att det skulle åligga Colleen, vid äfventyr att detta medgifvande eljest ansåges förfallet, att före den 1 september 1907 i vederbörlig ordning hafva gjort framställning om tillsättande af sådan nämnd, som omförmäldes i nyssnämnda förordning, samt att inom 3 månader, efter det ersättningens belopp blifvit sålunda fastställt, inbetala detsamma till länets ränteri, hvarjämte Colleen skulle ensam vidkännas lagfartskostnaden och öfriga med upplåtelsen förenade utgifter;

dels ock besluta, att de medel, som genom ifrågavarande upplåtelse till statsverket inflöte, skulle, på samma sätt som köpeskillingarna för försålda mindre kronoegendomar, användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsodling tjänlig mark.

I detta ärende har departementschefen till nämnda statsrådsprotokoll anfört följande:

»Sedan disponenten för Marieholms järnverksaktiebolag ingenjören H. Colleen hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län anhållit om tillstånd att i enlighet med ett af distriktschefen, majoren i väg- och vattenbyggnadskåren E. J. A. Westerberg den 28 juni 1900 afgifvet, af ritningar och kostnadsberäkningar åtföljdt förslag inrätta allmän farled från Marieholms bruk i Åsenhöga socken genom Mosjön och dennas utlopp till sjön Flaten samt vidare genom sistnämnda sjö och en anlagd kanal till Hillerstorps by i Käfsjö socken i närheten af Hillerstorps järnvägsstation å Borås—Alfvesta järnväg, hölls den 17 december 1901 inför Kungl. Maj:ts befallningshafvande sammanträde i frågan med vederbörande kommuner, trafikanter, strand-, bro-, fiske- och vattenverksägare samt andra, hvilkas rätt kunde af frågan beröras.

Därvid framhöll Colleen, att den ifrågasatta farleden skulle blifva till stort gagn ej blott såsom en synnerligen bekväm samfärdsled för Marieholms bruk samt Åsenhöga och Käfsjö socknar, utan äfven till följd af den med företaget förenade sänkningen af Mosjön, hvarigenom ansevärliga landvinningar komme att förvärfvas.

Åtskilliga socknemän från Åsenhöga instämde med Colleen samt framhöll, bland annat, att visserligen invånarna i en mindre del af Åsenhöga socken hade närmare väg till annan station än Hillerstorps, men att öfriga invånare i denna stora socken finge stor nytta af den föreslagna farleden; att Marieholms bruks uppblomstring, som vore af stor betydelse för socknen i dess helhet, torde befrämjas genom kanalen; att äfven nya industriella inrättningar kunde uppstå invid densamma, hvilket skulle medföra arbetstillfällen och ökade inkomster för ortens befolkning; samt att, ehuru Åsenhöga socken och särskildt Marieholms bruk väl finge större nytta af företaget än Käfsjö socken, äfven denna socken komme att vinna stora fördelar af företaget.

Åtskilliga socknemän från sistnämnda socken yttrade sig emellertid mot företaget samt åberopade därvid ett af socknemännen å kommunalstämma den 8 september 1901 gjordt uttalande, att farleden vore hvarken lämplig eller behöflig. Enligt talarnas mening skulle företaget komma att medföra nytta endast för Marieholms bruk och genom Mosjöns sänkning för några få hemman inom Åsenhöga socken.

För Käfsjö socken skulle farleden ej komma att medföra något väsentligt gagn, då dess invånare ändå hade bekväm förbindelse med Hillerstorps järnvägsstation. Då således endast ett fåtal komme att trafikera farleden, kunde densamma icke anses behöflig för allmänna samfärdseln. Däremot skulle den medföra åtskilliga olägenheter för strandägarna kring sjön Flaten, hvars sänkning komme att förhindras genom företaget, samt för en del jordägare söder om sistnämnda sjö, hvilkas ägor komme att genomskäras af kanalen. Dessutom skulle flottningen i vattendragen komma att försvåras af kanalen, emedan genom densamma lösflottning skulle förhindras och svårigheter nog äfven uppstå för flottning med sammanbundna flottar.

På framställd proposition å frågan, huruvida den föreslagna farleden vore nyttig och behöflig för den allmänna samfärdseln, motsatte sig flertalet af de vid sammanträdet närvarande det tillämnade företags utförande.

Genom utslag den 14 januari 1902 pröfvade Kungl. Maj:ts befallningshafvande, af skäl, bland andra, att den föreslagna farleden måste anses vara för den allmänna samfärdseln behöflig, skäligt tillåta Colleen att inrätta allmän farled mellan förutnämnda orter. Detta utslag öfverklagades med yrkande, att den meddelade tillåtelsen till inrättande af ifrågavarande farled måtte upphävas, men enligt utslag den 2 april 1903 fann kammarkollegium de hos kollegium fullföljda besvären icke föranleda ändring i Kungl. Maj:ts befallningshafvandes utslag, hvarefter Kungl. Maj:t i anledning af vidare fullföljd talan genom nådig resolution den 12 februari 1904 icke fann skäl att göra ändring i kollegii utslag.

Genom nådigt bref den 2 juni 1905 har därefter Kungl. Maj:t, jämte beviljande af statsbidrag till ifrågavarande anläggning, fastställt förutnämnda af majoren Westerberg upprättade arbetsplan för företaget.

Enligt kontrakt med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 5 maj 1906 har sedermera Colleen åtagit sig arbetets utförande enligt den fastställda planen.

Genom nådig resolution den 24 augusti 1906 i anledning af en utaf Colleen gjord underdånig ansökning om tillstånd att genast tillträda de områden af jord och vatten, som erfordrades för farledens inrättande, har Kungl. Maj:t vidare förordnat, bland annat, att den enskild man, menighet eller inrättning tillhöriga jord eller lägenhet, som enligt förenämnda af Kungl. Maj:t fastställda arbetsplan behöfde för ifrågavarande farled begagnas, skulle till sökanden afstås att genast tillträdas mot ersättning, som, därest godvillig öfverenskommelse icke

kunde träffas, skulle bestämmas i den ordning, gällande förordning angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof stadgade.

Hos Kungl. Maj:t har nu bemälda Colleen i underdånighet anhållit, att, enär för farledens framdragande enligt fastställda planen mark erfordrades från det för statsverkets räkning utarrenderade förra länsmansbostället $\frac{1}{2}$ mantal Mjogaryd Mellangård n:o 2 i Käfsjö socken, dylik mark måtte för ändamålet upplätas, samt att ersättning för de områden, hvilka kunde till följd häraf komma att af kronan afstås, måtte bestämmas att utgå efter samma grunder, som tillämpades vid upplåtande af kronojord för utförande af enskilda järnvägsanläggningar.

Ifrågavarande egendom är enligt domänstyrelsens kontrakt den 28 juli 1899 utarrenderad för en tid af 20 år från den 14 mars 1901, och egendomens arrendator har i anledning af förevarande ansökning, med bestridande af riktigheten utaf den af majoren Westerberg upprättade kartan och under erinran, att sökanden redan tagit den ifrågavarande marken i besittning och därstädes verkställt gräfningar, förklarar sig ej hafva något att erinra mot ansökningen, därest full och nöjaktig godtgörelse under återstående arrendetiden till den 14 mars 1921 tillerkändes honom för all skada och intrång, som orsakades genom upplåtelsen.

Kronofogden har ansett, att kronan borde erhålla full ersättning för marken i fråga, samt att åt arrendatorn borde förbehållas rätt till godtgörelse för den skada och det intrång, han lidit och under sin återstående arrendetid komme att lida af företaget.

Domänintendenten har framhållit, att ifrågavarande anläggning säkerligen hade till hufvudsaklig uppgift att förbättra kommunikationsförhållandena för större industri i orten, men att densamma äfven kunde anses i någon mån allmännyttig. Upplåtelse af nödig mark syntes därför icke böra förvägras, dock endast mot full ersättning enligt nyssnämnda af kronofogden angifna grunder, hvilken ersättning syntes böra bestämmas i den ordning, förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof stadgade.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande har meddelat, att, sedan det blifvit anmaldt, att sökanden redan företagit gräfningsarbeten å ifrågavarande egendom, Kungl. Maj:ts befallningshafvande, för att arbetet skulle få fortgå, affordrat honom borgen för det belopp, hvartill ersättningen för all den för företaget erforderliga mark beräknats skola komma att uppgå, samt att sökanden aflämnat godkänd sådan å 5,033 kronor, utgörande värdet af marken enligt det upprättade kostnadsförslaget.

För egen del har Kungl. Maj:ts befallningshafvande, då ifrågasvarande företags nytta för det allmänna redan blifvit utredd och pröfvad i sammanhang med beviljande af statsanslag till företaget, hemställt, att sökanden måtte medgifvas rätt att förvärfva marken ifråga i den i förordningen den 14 april 1866 stadgade ordning.

Emellertid har Kungl. Maj:ts befallningshafvande framhållit, att, då den af sökanden åberopade kartan öfver kanalens sträckning dels, enligt hvad arrendatorn anmärkt, vore i vissa delar felaktig och dels ej angåfve, huru stor och af hvad beskaffenhet den mark vore, som af företaget berördes, det syntes lämpligt, att vid bifall till ansökningen fästes det villkor, att sökanden inom viss tid till Kungl. Maj:ts befallningshafvande aflämnade en af vederbörligen förordnad landtmätare upprättad karta med beskrifning öfver boställets mark, som af anläggningen berördes.

Domänstyrelsen har upplyst, att i förenämnda med boställets arrendator afslutade kontrakt stadgats såsom villkor, bland andra, att, där sådant för allmännyttigt ändamål å kronans vägnar fordrades, arrendatorn skulle afstå egendomen tillhörig mark äfvensom inkomstgifvande lägenhet mot åtnjutande af minskning i arrendeafgiften, motsvarande den förlust, honom tillskyndades.

För egen del har domänstyrelsen instämt i Kungl. Maj:ts befallningshafvandes hemställan i ärendet.

Sedan slutligen från Kungl. Maj:ts befallningshafvande infodrads dels uppgift å arealen och beskaffenheten af den mark, som ansåges erforderlig för kanalföretaget, dels ock karta, utvisande kanalens sträckning öfver omförmälda hemmans ägor, har Kungl. Maj:ts befallningshafvande öfverlämnat en af vice kommissionslandtmätaren C. O. von Gedda år 1906 med stöd af den för farleden af Kungl. Maj:t fastställda plan upprättad karta öfver densammas sträckning å ägorna till förberörda egendom jämte tillhörande beskrifning.

Af dessa handlingar inhämtas, att enligt planen af egendomen skulle tagas i anspråk 23 ar åker, 3 hektar 86,90 ar ängsmark samt 34,40 ar betesmark; att vederbörande vid kanalens uppmätning emellertid framställt en anhållan, att kanalens läge måtte något förändras; samt att vid bifall till en sådan anhållan af boställets mark skulle komma att tagas i anspråk en icke obetydligt mindre och ej så värdefull areal som enligt den fastställda planen.

Jag finner icke hvad i ärendet förekommit innebära tillräckligt skäl för, att sökanden skulle erhålla ifrågasvarande områden åt sig

upplåtna på andra villkor än dem, myndigheterna föreslagit, eller mot full ersättning såsom vid expropriation från enskilda. Till förekommande af dröjsmål med ersättningens bestämmande torde, på sätt myndigheterna föreslagit, böra bestämmas viss dag, hvilken lämpligen torde kunna bestämmas till den 1 september 1907, före hvilken sökanden skall hafva gjort framställning om expropriationsnämndens tillsättning. Dessutom synes, i öfverensstämmelse med hvad 1866 års förordning stadgar, viss tid, inom hvilken löseskillingen skall erläggas, böra föreläggas sökanden, då han, enligt hvad upplyst är, redan börjat verkställa arbeten å hemmanets mark. Till sökandens förslag om ändrad sträckning för viss del af anläggningen torde, då bifall till sådan ändring i planen ännu ej blifvit sökt, annan hänsyn ej nu böra tagas än att Riksdagens samtycke inhämtas till upplåtelse af den mark, som, sådant företaget en gång kommer att utföras, kommer att erfordras för detsamma.»

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förvarande proposition.

Stockholm den 21 maj 1907.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.
